СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIX. Ч. 207. Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 5. вересня 1931. VOL. XXXIX. No. 207 Jersey City, N. J., Saturday, September 5, 1931. THREE CENTS.

ВЕТЕРАНИ ДОМАГАЮТЬСЯ ВИПЛАТИ ЦІЛОГО БОНУСУ В ГОТІВЦІ

ЦЕ КОШТУВАЛО БИ ДЕРЖАВНУ СКАРБНИЦЮ ПОНАД $2,000,000,000. ПРЕЗИДЕНТ ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ПРОТИ ТАКОЇ ВИПЛАТИ.

ВАШИНГТОН. — Ветерани чужинецьких війн домагаються від уряду через свій комітет негайної виплати ветеранського бонуса готівкою.

Цей бонус мав бути платним у більшости випадків в 1945 р.

Президент Гувер заявив, що він є проти такої виплати і заложить вето, якби конгрес заявився за виплату.

Президент твердить далі, що оборонці 50% позичок на ветеранські бонуси запевняли, що ті позички не виноситимуть більше ніж $300,000,000, а виходить, що вже досі виплачено $834,723,947, а вся позичка виноситиме $1,200,000,000.

Президент каже далі, що з випозичених грошей пішло тільки $270,000,000 на позички безробітним, а решту забрали ветерани, котрі працюють.

Виплата бонусу потягнула би за собою дефіцит на суму $2,363,213,949. А до тої величезної суми, каже президент, треба би ще додати $1,500,000,000 нормального дефіциту.

СТАН ОБЛОГИ В ЧІЛЕ.

САНТІЯГО (Чіле). — Цілий край заворушений. Початок до розрухів дала маринарка, яка збунтувалася, протестуючи проти обкроєння платні та домагаючись переведення ріжних соціяльних реформ. Та головною причиною розрухів є безробіття, яке використовують комуністи для своєї агітації. Це заставило конгрес проголосити в цілім краю стан облоги на 20 днів.

ДОСЛІДЖУЮТЬ, ЗА ЧИЇ ГРОШІ ПОДОРОЖУЄ ВОКЕР.

НЮ ЙОРК. — Легіслятурна слідча комісія робить доходження в справі подорожі мейора Вокера по Европі. Вона звернулася до менаджера „Норт Джермен Ллойд" з запитом, чи і хто заплатив за шифкарти Вокера та його приятеля подорожі, Мегра, котрий був у своїм часі засуджений за хабарництво.

АРЕШТУВАЛИ НОРМЕНА ТОМАСА ЗА ПІКЕТОВАННЯ.

ПЕТЕРСОН (Ню Джерзи). — Арештовано разом з 46 пікетуючими страйкарами відомого соціялістичного провідника, Нормена Томаса, а далі двох протестанських проповідників і декана робітничого каледжу за участь у пікетованню.

Поліція хотіла зробити Томасови ласку й заявила по арештованню, що він може йти до суду без полісмена якою хоче дорогою. Та Томас подякував за „ласку" і заявив, що поїде в „патрольці" разом з робітниками.

Пікетуючих арештовано за пікетовання фабрики шовку „Джан Генд енд Сонс Силк Мил", у якій робітники не страйкують.

Арештовані пікетчики належали до Американської Федерації Праці. Томас заявив, що буде боротися перед вищим судом за робітниче право на пікетовання.

НЕГРАМОТНІСТЬ МУРИНІВ ЗМЕНШУЄТЬСЯ.

ВАШИНГТОН. — У Злучених Державах нараховують 9,292,556 Муринів. Між ними виказує статистика 1,513,892 неграмотних. В 1920 році було 8,053,225 Муринів, а між ними 1,842,161 неграмотних. Неграмотність Муринів зменшилася отже за останнє десятиліття з 22.9% на 16.3%.

Крім неграмотних Муринів маємо тепер ще в Злучених Державах 2,407,218 білих неграмотних і 362,643 неграмотних осіб іншої краски тіла ніж біла й чорна.

ВМИРАЄ РІЧНО 18,000 ЛЮДЕЙ НА ЗАПАЛЕННЯ СЛІПОЇ КИШКИ.

НЮ ЙОРК. Д-р Фредерик Гофман обчисляє, що в Злучених Державах вмирає річно від 18,000 до 20,000 осіб від запалення сліпої кишки. Він каже, що ту справу треба розслідити, бо ніякий цивілізований край не виказує такого великого проценту смертних випадків через сліпу кишку.

ДЕРЖАТЬ ПЯТЬ БІЛІОНІВ ЗОЛОТА В ЗАПАСІ.

ВАШИНГТОН. — З тижневого звіту „Федерел Резерв Борд" виходить, що золота резерва виносить $4,998,000,000. З того виходить, що Америка має заховану майже половину всього золота, яке є в світі. Ввесь запас золота в цілім світі обчислюють на суму $11,000,000,000.

НАЗАД ДО ШКОЛИ!

ВАШИНГТОН.—Протестанти, жиди і католики злучилися разом, щоби повести спільну кампанію, щоби діти не відбирали старшим і безробітним роботи. Замісць до роботи такі діти мали би йти до школи на дальшу науку.

ЦІННІ ПАПЕРИ ЗНОВУ ПАДАЮТЬ ВНИЗ.

НЮ ЙОРК. — На нюйорській біржі знову неспокій. Шери „Юнайтед Стейтс Стіл" упали до ціни, яку платили за ті цінні папери ще в 1922 році.

РУМУНІЯ ВИДАЛА СОВІТСЬКИХ УТІКАЧІВ.

На основі ухвали румунсько-російської мішаної комісії відставлено російських утікачів Баленка й Борзова поза Дністер. Перед їх відставленням заявили втікачі, що вони воліли остатися в румунській вязниці.

РОЗСТРІЛЯЛИ ШПИГУНА У ВИЛЬНІ.

Окружний військовий суд у Вильні розглядав справу капраля від артилерії Мих. Шимкунаса, Литвина, обвинуваченого в шпіонажі в користь Литви. Він збирав інформації щодо організації польської армії. За свою роботу дістав тільки 5 зол., бо більшої нагороди не вспів ще відобрати. Поліція переловила його письмо, яким пересилав шпигунські інформації. Його засуджено на смерть і розстріляно того самого дня. Засуджений до останньої хвилі поводився спокійно і курячи папіроску, приглядався, як копають яму для нього.

САМОГУБСТВО УКРАЇНЦЯ.

В Оттаві втопився 24 липня ц. р. Гриць Ганчук з села Худівців, повіт Борщів, Галичина. Полишив у старім краю жінку і двоє дітей (одна дочка вже віддана). Приїхав до Канади перед війною.

Покійний не мав щастя у Канаді, бо не міг грошей придержати на старші літа. Мав 45 літ. Ганчук пополнив самогубство, скочивши з моста у воду з висоти 200 стіп.

НОВІ МОМЕНТИ В ШПИГУНСЬКІЙ АФЕРІ.

Інжінір Дайч заявив перед органами румунської поліції, що шпигуни побирали місячно 250 тисяч левів, а крім того мав кождий з них фонд 100 тисяч левів на непредвиджені видатки. Слідство виявило дальше, що організація мала 500,000 левів резервового фонду. Ці гроші уміщені в черновецьких і галицьких банках. Власти зарядили конфіскату цих грошей. Інжініра Дайча й капітана Джурканяну конфронтували з інжініром Соломоном, що був головою першої шпигунської організації. Власти думають, що інжінір Дайч є тим загадочним шпигуном, який фігурував у записках Соломона під числом 10.

ВОЛГА МАЄ ВПАДАТИ ДО ЧОТИРОХ МОРЕЙ.

Радянська влада затвердила ще один фантастичний плян, що перебудове русло ріки Волги. Він має сполучити цілу сітку рік, які впадають до Волги, так, щоби Волга впадала до чотирох морей: Каспійського, Чорного, Балтійського і Білого. За два роки мають розпочатися приготовні праці до виконання цього пляну. Під проводом інжінірів Чаплигіна і Хомутова пічнеться будова гідростації з силою 1 міліона 200,000 парових коней, яку названо „Волгострой". Будова коштуватиме коло міліярда рублів.

СИН УБИВ БАТЬКА.

В селі Полкині, пов. Ярослав, 26-літний Владислав Череда убив кількома ударами сокири свого 67-літнього батька. Посварилися через мачуху, яка підюджувала старого проти пасерба.

ВІДГОМІН ПАСТИРСЬКОГО ЛИСТА СТАНИСЛАВІВСЬКОГО ЕПИСКОПА У ФРАНЦУСЬКІЙ ПРЕСІ.

Пастирський лист, виданий станиславівським єпископом Хомишином, не остався без відгуку й у французькій пресі — і то, на жаль, не в такій формі, в якій ми би собі бажали. Паризький політичний тижневик „Же суі парту" дає вискаж свого задоволення, що „Поляки можуть зазначити відносно українського питання великий моральний успіх". Цей успіх мав би полягати в тому, що станиславівський єпископ Хомишин остро засуджує самостійницькі нахили українських націоналістів і висловлює, що „інтересом України є сильна Польща, одна могуча польська держава". Вище згаданий часопис закінчує думкою, що „вплив унійтської церкви є великий на українські маси в Галичині", тому він хоче сподіватися, що „в інтересі европейського мира буде вислухана пароля станиславівського єпископа".

ПОРТ ДАНЦІГУ ЗАБОРОНЯЄ ВІЗД ПОЛЬСЬКИМ ВОЄННИМ КОРАБЛЯМ.

Французькі часописи довідуються, що вільне місто Данціг повідомило польське правительство, що воно не дозволить більше польським военним кораблям уживати цього порту, беручи під увагу, що праці порту Ґдиня, котрий лежить на польській території, вже так поступили, що він може вистарчити потребам польської военної фльоти.

$275 ВІДШКОДУВАННЯ ЗА МУДРОГО ПСА.

Джан Блек, різник з Генон, Онт., коло Гемилтону, мав такого мудрого пса, що міг зрівнатися своїм розумом з чоловіком. Та і мудрий пес зробить помилку. Оноді він сприятелювався з дурнішими псами і з ними забіг на фарму Петра Беркса, віддалену одну милю. Ці пси докучали фармерови і він вхопив кріс, вистрілив і вбив якраз мудрого пса. Блек запізвав фармера до суду і на питання, скільки вартости представляв для нього пес, сказав, що 275 долярів. Судя признав йому це відшкодування в додатку до судових коштів. Фармер рішився внести відклик проти такого рішення.

ДОХОДИ ЦАДИКА.

Рабін з Мукачева Шапіра дістав перед кількома днями від скарбової влади платничий наказ на суму 250,000 чеських корон за податки. Доходи цадика з Мукачева оцінила податкова влада на міліон чеських корон річно. До тої суми не вчисляють пенсії, яку виплачує йому місцева жидівська громада.

ГЕРОЇ НИНІШНЬОГО ЧАСУ.

Перед карним трибуналом у Львові станув бувший студент львівської політехніки В. Єштад, що на спілку зі злодіями Бернардом Кобером і Зигмунтом Кандлем вломилися 15. березня ц. р. до каси „Братньої Помочі" студентів політехніки і вкрали цінні папери на суму 21,000 зол. Кобер утік, наслідком чого засуджено тільки Єштада і Кандля на кару тяжкої вязниці по два роки.

ШПИГУНСЬКА АФЕРА В ВАРШАВІ.

По розстрілянню шпигуна майора Демковського, який передавав большевикам важні військові документи, шпигунської афери не зліквідовано. Навпаки, щойно тепер військові власти переводять далі арештування осіб в Варшаві, замішаних в цю аферу. І так арештовано відомого в Варшаві інжініра, якого прізвище держить влада в тайні. Про шпигунську аферу майора Демковського довідалася польська влада в Берліні і Парижі. Замішаний в цю аферу большевицький військовий заступник аташе Богобой утік автом до Данціґу, звідкіля виїхав до СРСР. Його покликано на команданта дивізії червоних військ у Калузі.

СКРИТОВБИВСТВО.

До мешкання Григорія Малицького, громадського урядовця в Мостах Великих, стрілив хтось у ночі крізь вікно. Малицький сидів на ліжку і читав газету. Куля пробила йому груди так, що Малицького взяли на фіру і повезли до шпиталю у Жовкві, одначе по дорозі він помер. Мав 32 роки. Підозрівають, що впав жертвою політичних порахунків, бо, хоч Українець родом, держав з Поляками. Арештовано кількох Українців.

ЗНАЙШЛИ ШПИГУНА Ч. 10.

Таємниця числа 10 у румунській шпигунській афері вже вияснена. Під числом 10 фігурував студент яського університету, Віктор Пашальський. Цей знав, що його переслідують, і щоби збити власти з пантелику, оставив своє убрання в Унганах над берегом Прута, вдаючи нібито він утопився. Власти ствердили, що Пашальський був після цього кілька разів на совітськім боці. Він працював у першій шпигунській організації, а також у тій, що її тепер викрили у Брашові.

ЩЕ ВОЄННІ ГРАНАТИ.

На пасовиську коло Надвірної 9-літний Іван Кирлевич знайшов гранату з часів світової війни. Граната вибухнула, ранячи троє малих дітей і 17-літну дівчину Катерину Іванців. Тяжко ранених відставлено до шпиталю. — Подібна подія сталася в Стримбі, пов. Надвірна, де також кількоро дітей окалічіло від вибуху гранати, знайденої в полі.

ДИКИ ЗІДАЮТЬ СЕЛЯНСЬКУ ПРАЦЮ.

В Уклині на Закарпатті звалилась одного вечора ціла череда диких свиней на селянські поля з бараболею. Було щось 35 диків. Куди перейшли, поле ставало чорне. Перерили все до чиста. В той час селянин Микола Тацей стеріг своєї праці в полі. Коли прийшли дики, він криком хотів вигнати їх з бараболі. Дики з піднесеними рилами кинулися на нього, почали кусати і мало його не зїли. Тільки з тяжкою бідою вдалося йому втекти. Так налякався і знесилився втечею, що тепер лежить хорий. Отже дики цілими чередами нищать селянську працю, а чехословацький уряд заборонив селянам держати зброю. Подібні випадки лучаються, як відомо, також по нашому боці Карпат.

МИТОВИЙ СОЮЗ ВІДКЛИКАНИЙ

АВСТРІЯ ПРО ПОБІДУ ФРАНЦУСЬКОЇ ПОЛІТИКИ В ЕВРОПІ.

ЖЕНЕВА. — Німецькі й австрійські делегати заявили Лізі Націй, що Австрія й Німеччина відступають від свого пляну митового союза.

Німеччина рівночасно висказала надію, що незадовго буде вироблений плян загально-европейського митового союза.

Зречення не має великого значіння, бо міжнародний суд у Гаазі має видати в суботу оречення в тій справі, а це оречення буде некорисне для пляну.

З приводу цього оречення тай взагалі супроти інших подій в Европі, австрійська преса говорить про рішучу побіду французької політики.

ОТВОРЕНО НІМЕЦЬКУ БІРЖУ.

БЕРЛІН. — У четвер отворено берлінську біржу перший раз від 7 тижнів. Торгувати шерами дозволено тільки, беручи за основу ціни, диктовані радою біржі. Мимо цього шери ріжних підприємств впали на 25 до 40 процентів.

Чужі шери, між іншими американські, продавалися теж по дуже низькій ціні.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ СТРАЙК У БАРСЕЛЬОНІ.

БАРСЕЛЬОНА (Еспанія).— Генеральний страйк, заряджений синдикалістами, перервав увесь торговельний і комунікаційний рух у місті. Місто в темноті.

На богатьох дорогах, ведучих у місто, синдикалісти викопали рови, щоби не допустити довозу поживи до міста.

Війська стоять на поготівлю, але до сутички ще не дійшло. Ситуація напружена.

З ЛЕТНИЦТВА.

ЛОНДОН. — Франція й Італія заявили, що вони відступають від участи в перегонах літаків, уладжених Кололівським Аеронавтичним Клюбом, та домагаються відложення перегонів. Заряд перегонів заявив, що правила перегонів дозволяють відложити перегони тільки через непогоду й тому перегони відбудуться.

Один англійський летун летів підчас пробних приготовань до цих перегонів 405 миль на годину.

Молодий німецький інжінір Ганс фон Бравн показував у Берліні перед невеличкою групою газетярів свій винахід, який показує летунови, як високо над землею знаходиться його літак. Досі прилади показували тільки, як високо над рівнем моря знаходиться літак. Новий винахід має бути забезпекою літаків проти небезпек зударення з горою підчас мраки.

НАЧАЛЬНИК ПОЛІЦІЇ ДОКОНУЄ ЗАМАХУ.

БУКАРЕШТ. — М. Папіні, начальник поліції в Базарджику, в Добруджі, застрілив на вулиці Стефанова, болгарського провідника.

Застріливши його, він ждав, поки надійшла поліція та заарештувала свого начальника. Допитуваний за мотив свого вчинку, Папіні заявив, що він хотів пімститися за напади Болгарів на Румунів.

Добруджа до війни була під пануванням Болгарії. По війні побідні держави відобрали її від побитої Болгарії та віддали Румунії, хоч населення в більшости болгарське.

МАНДЖУРІЙЦІ ХОЧУТЬ СЛІДСТВА ЛІГИ.

ПЕЙПІНГ (Китай). — Манджірійські організації внесли до Ліги Націй просьбу, щоби Ліга Націй розслідила відносини між Японцями і Китайцями в Манджурії.

Петиція заявляє, що Ліга зробила би добре, якби настановила постійного представника в Манджурії, який мав би слідити докладно за всіми подіями, що відносяться до становища Японців до Кореанців.

БОГАТО СУМНІВІВ ЩОДО НОВОГО ПОРЯДКУ В ЮГОСЛАВІЇ.

БІЛГОРОД. — Кабінет генерала Живковича поступив згідно з проклямацією короля Олександра. Рівночасно виданий маніфест до народу кладе кінець диктатурі.

Одначе щодо нової конституції, заходять поважні сумніви. Має вона ввійти в життя після нових виборів до парляменту і тому богато буде залежати від способу переведення виборів, головно від того, чи вибори будуть свобідні, чи розбиті диктатурою партії будуть могли брати участь у виборах, чи не буде вільно ставити кандидатів, тощо.

Королівський маніфест каже, що диктатуру закидається тому, що нарід допоміг королеви доконати своєї роботи в короткім часі. Одначе люди розуміють, що дійсною причиною був зріст невдоволення з Сербії в Хорватії.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	0 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗАСЛІПЛЕННЯ ПОЛЬЩІ Й ЛІҐИ

Слідячи за голосами польської преси зприводу вбивства Голуфка, можна ствердити хіба одно: ніяка траґічна подія, яка торкається Поляків, не годна змінити їхнього ворожого відношення до Українців.

Польська преса, обговорючи смерть Голуфка, далі жиє самодурством, далі обдурює себе і заграницю і далі провокує український нарід, цькуючи свій уряд проти Українців та піддержуючи хрунівські, Поляками створені нібито українські установи.

Поляки пускають у світ звіти, які хибно представляють настрої українських мас супроти Польщі, й далі фальшують публичну опінію. І далі не здібні виставити супроти українського народу під Польщею програми, яка була би свідоцтвом політичного розуму польських державних мужів.

Отся безпрограмовість Польщі, яка знайшла тепер ще один яскравий вираз у звязку з коментарами зприводу вбивства Голуфка, повинна теж вилічити й найбільших наших уґодовців від самообману можливости якоїсь українсько-польської уґоди. А щодо програми треба памятати, що Польща не має її, коли ходить про якісь полекші для Українців. Зате програмово далі нищиться ціле наше культурне та економічне життя.

Про те все повинна знати Ліґа Націй. І то коли не на підставі своїх власних спотережень чи реляцій, то на підставі матеріялів, які їй переслано з українського боку. Комітет Трох мав теж час зібрати відповідні матеріяли щодо поневолення Українців під Польщею і „пацифікації".

Та виходить на таке, що тепер у Женеві готові навіть не брати під розваґу справи „пацифікації". Ліґа Націй заслонюється знову справами більшої ваги. З Галичини доходять вісти про нові неспокої, а Польща успокоює Ліґу, що ті неспокої обчислені Українцями на те, щоби тільки „зрушити" Ліґу. І Ліґа можливо в те повірить і не привязуватиме до них особливої ваги.

Все те тільки доказує, що українському народови не треба оглядатися на ніякі уґоди чи Ліґи, а прямувати до своєї цілі своїм власним шляхом. Ведім пропаґанду в користь нашої справи через Ліґу чи деинде, але визволення будуймо виключно на наших власних силах і ділах.

НАЦІОНАЛЬНІ ГИМНИ РІЖНИХ НАРОДІВ

Як поодинокі люди так і цілі народи висказують свої емоції, стремління та почуття в музиці й пісні. Та мабуть ніде це так не відбивається, як в патріотичних піснях ріжних народів. Розуміється, не кожний нарід мусить мати свій гимн, хоч має своє державне правління. Та часто, особливо в часах народних кріз, повстають пісні, яких зміст є висловом цілої душі народу.

Отож цікаво є переглянути кілька національних гимнів, щоби ввійти в їх дух та пізнати напрям змагань тих народів. А замітне є те, що кожний гимн дуже вірно ілюструє душу даного нароhду.

Приміром гимн Ірляндії, який появився в 1798 році, в часах поневолення того народу Англією, говорить ввесь час про неволю і подає надію на освободження. Там між іншим говориться:

„Як англійський стяг ми носим,
Стяг червоний і стяг злий,
То ми знаєм, — під тим стягом
Терпить нарід невільний".

А дальше слідують слова, повні віри і надії в будуччину:

„Хоч наш шемрок під ногами
Потолочений лежить,
То він приймесь і ростиме,
І для нас він буде жить".

І дійсно по довгих зусиллях Ірляндія віджила, дістала самоуправу і її національний герб „шемрок" росте і розвивається.

Швайцарія, котра як держава складається з кількох народів, котрі живуть і співпрацюють зі собою мирно і згідно, має гимн цілком відмінний від інших держав. В нім оспівується силу і справедливість Бога, котрий тримає швайцарський край в порядку і свободі. Рівночасно просять Швайцарці Бога, щоб дав їм змогу розуміти справедливість і бачити проміння доброї будуччини. Кінчиться їх гимн такою строфою:

„Ти, правитель буревіїв, —
Наш спаситель і надія,
Дай нам змогу, щоб як діти
Ми могли Тя зрозуміти,
І в дні лиха і страхіття
Ми себе Тобі віддали,
Яко Господа небес".

Та далеко відмінний дух гимну Мексика. Так як ріжниться характер і темперамент розважного Швайцарця від горячкуватого сина всебурливого Мексика, така сама ріжниця і між їхніми національними имнами. Мексиканець приймає спокій і мир, але він все готов починати дефензиву при найменшій спонуці. В своїм гимні він говорить:

„О, краю мій! Вбирай свої палати
У свіжу зелень оливних листків,
Коли Ти бачиш із небес відвічних
Всебажаний спокій для нашої землі.
Але коли ворог у своїй відвазі
Наступить на Тебе, то смерть йому тут.
Тоді, о мій краю, единий ратунок,
Що кожний Твій син є вояком Твоїм".

Греція, котра в давнині вела перед в кожній культурній ділянці, і хоч оспівана поетами світа за свою мужню відвагу, через пару століть терпіла турецьку неволю, говорить дрімливо про свою славну минувшину і витає Волю наче яку давно ожидану богиню. Грек кінчить першу частину свого національного гимну такою строфою:

„Ти приходиш з святих костей
Тих героїв, що були.
Витай, витай, о Воле наша,
Так бажана, як колись".

Серби, котрих значне число було в неволі австро-угорської монархії, співали зі зброєю в руках підчас Великої Війни:

„Боже Правди, наш спаситель,
У неволі злих роках,
Подай поміч сербським людям
Їх спаси й тримай в руках.
Під всесильним крилом Твоїм
Ми в покорі клячимо, —
Боже Правди, поможи нам,
Сербський трон і люд спаси!"

Німці, котрі вели перед з своїм мілітаризмом, виказують цей дух у своїм національнім гимні. Для них ріка Рен є рікою нарівні з українським Дніпром. Вона є традиційною їх охороною, і для неї вони стають оборонцями і сторожами. У році 1840 письменник Шнекенберґ оспівав це словами:

„Як довго в жилах кров пливе,
Або рука з мечем живе,
Так довго Рен вільний буде,
І ворог в нього не зайде".

Портуґалія, яка до 1910 року була під абсолютним правлінням королів, оспівала свою волю словами Генрика Лапез де Мендонка:

„Ви, герої океану,
Безсмертної нації сини,
Піднесіть ви давну славу
Портуґалії...!
По шляху минулім, славнім,
О, мій краю, слухай! йдуть
Всі герої в давнім блеску,
І тобі свободу ведуть!"

Японці, які є самовіддані свому королеви-самодержавцеви, оспівують поетично і фіґуративно свою льояльність:

Поки зерно піску
Не зміниться в скалу,
Поки крапля роси
Не стане океан;
Доти ми по всі дні
Все сильні і вільні,
Щастя-долю несем
Для свого короля".

Для Вірменії нічого нема такого дорогого як свобода, бо мабуть зі всіх народів світа Вірменці найбільше натерпілися. Їх письменник Нальбандіян, що мусів жити більшу частину свого віку на вигнанню, написав вірш до Свободи, який тепер став національним гимном:

„Як Бог, що є завше сильний,
Вдихнув життя у мене,
Від того дня його ділом
Моє життя було єдине.
І я, дитя на грудях мами,
Тоді сягав усе горою,
Так нині Бога я благаю,
Щоб Тебе дістати, Волю!"

Норвеґія, країна демократична і горда своїми традиціями, кладе ідею волі за головну нуту в своїм гимні, написанім Джеґардом:

Сини Норвеґії, гордого князівства,
Співайте до цитри сей веселий гимн,
І радуйтесь спільно волею святою,
Вихваляйте землю, котрій хвала лунить.
Хвалу віддайте,
Патріотів знайте,
Щоб були ви гідні прабатьків сини.
З легкими серцями, з ясними лицями
Співайте до цитри сей веселий гимн.

О Земле гориста, з сніжними верхами,
Богата, родюча і рибою сита,
Тепер і на завжди кохають тя люди
І підуть за Тебе, як скажеш лише.
Найдорожча мати,
Стоїмо як брати,
И Тебе боронити ради Волі будем.
Світи нам, кохана, понад всі країни,
Аж доки всі хвилі не стануть шуміть.

Фінляндія має мабуть найдовший гимн, бо складається він з одинацяти строф. У тімже гимні говориться, що нема другої країни, ні землі ні гір, ні моря, що були би дорожчими від рідної батьківщини.

Італійці мають два гимни: один не має слів, а лише музику, а другий написаний у 1859 році Меркантінієм. Сей гимн звичайно називається гимн Ґарібальдія, бо він появився в часі його повстання. Він є дуже войовничого духа й відповідає тодішньому життю Італії:

„З могил говорять нам герої:
Ануте, ну, вперед до зброї!
Мечі їх острі спочивають,
Довкола них світла стоять;
Італі-мотто на їх грудях.
Вперед, вперед, вперед всі друзі!
Вставайте всі, вільні, могучі,
Прапор розвіште проти тучі,
І на ворога з мечем!
Італя каже побідити, —
Отож вперед з мечем!
Вперед з мечем й огнем".

Держави, котрі мають монархістичний устрій, звичайно мають гимни, в котрих вихваляють свого монарха, як найвищу інстанцію сили і справедливости. Се походить з того традиційного факту, що в минувшині король мав всю владу в своїх руках і добро краю залежало у великій мірі від способу правління. Навіть така наскрізь демократична держава як Анґлія, в котрій король являється лише корованою фіґурою, оспівує короля в своїм національнім гимні.

Приходиться на отсьому місці зробити замітку про український народний гимн: „Ще не вмерла Україна", котрий сам собою є досить оптимістичного змісту. В нім акцентується думку невмиручости державности і ставиться вагу на „славу козацького роду", котру то славу всі національно свідомі громадяни зобовязуються підтримати. Воно часто приходиться декому хитатись, коли говориться про „славу козацького роду", тоді, коли ріжні псевдо-критики стараються представити нашу козацьку добу в світлі розбишацтва. Але така критика є безпідставна, бо не відповідає історичним фактам і широкі маси свідомих людей не годяться з такою критикою. Головний натиск ставиться на те, щоб ми у своїй добі працювали з таким самим завзяттям, не щадячи ні енерґії ні часу, як працювали наші предки козаки. Та здається, що слушно закидується нашому гимнови те, що говориться в нім про смерть держави, котра наче той слабий чоловік в шпиталі є на дорозі до смерти або видужання. Така думка, якщо не є шкідлива, то вона є принаймні нездорова для національного орґанізму, тому, що тут крається іскра безнадійности народнього визволення. Дальше, говориться: „ще нам, браття молодії, усміхнеться доля". Здається, що начеб ми не були зобовязані до жадної активности, але лише чекали на Провидіння, наче „каня на дощ", котре має привернути нам долю і свободу. Виразом пасивности є слова: „згинуть наші вороженьки як роса на сонці". Тут здавалосяб, що вороги наші пропадуть самі собою як та роса на траві. Але тут є очевидна помилка, бо й роса не пропадає сама собою, але вбиває її сонце або стручує вітер. Таксамо і вороги наші зникнуть лише тоді, коли будуть мати певну переможну силу проти себе. А така сила має бути витворена самими Українцями. Дальше, коли вдарити на ідеалістичну нуту, то треба завважити, що наша ціль, так як вона представлена в словах гимну, є досить мала. В нас нема в головній цілі таких високих ідеалів як справедливість, братерство та інші, а лише те, щоби показати, що ми „козацького роду". — Та зрештою народні гимни не конче мусять бути без браків, бо вони не є витворені фільософами. Вони повстають звичайно спонтанічно в часах здвигу народнього орґанізму, захоплюють собою всі верстви даного народа. Французька „Марсалєза" пірвала мабуть більше французьких вояків до повстання ніж дійсні кривди, які їм завдано. Гимни народні є бадьорі і сильні. Вони не співаються як похоронні марші. Вони збуджують народню гордість і піддають духа. Кожний свідомий член, співаючи або чуючи свій народний гимн, встає з пошани до гимна. Він вважає за нечесть сидіти або лініво стояти, та ще з накритою головою.

Іван Данильчук.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. Вільна Україна, від. 152, повідомляє усіх членів і члениць, що місячні збори відбудуться в середу, 9. вересня, в годині 8-мій вечір при Мортон ул. Справи дуже важні до полагодження. Обовязком членів явитись на згадані збори. — С. Присяжний, секр.

Директор (приймає нового хлопця): Отже я приймаю тебе, бо мені сказали, що ти спритний хлопець і на все потрафиш уважати. Розумієш?

— Так, прошу пана директора — а чи можу відразу поправити краватку панові директорові, бо перекривилася, — каже хлопець.

—o—

Лікар: Отже маю ратувати вашу тещу, чи ні?

Зять: Це залежить, пане докторе. Заки відповім на питання, я хотів би знати, що більше винесе: лікування, чи похорон?

В. Будзиновський.

МІЙ ХЛОП

(Оповідання).

(13)

— Може би на ту решту дала вам довжну грамоту?

Вірменин розсміявся і відповів:

— Я буду щасливий, як спекаюся тої довжної грамоти, яку ви підписали з вашим братом. Тепер я прийму лищ готівку. Крім листа до жінки напишете грамоту, якою ви освободжуєте вашого хлопа Тодорука з його жінкою і донькою за вісім тисяч злотих, які я вам виплатив.

— Як я можу таке писати, коли ви тих грошей мені не даєте?

— Я за вашу доньку дав Татарам вісім тисяч. Ви ті гроші звертаєте мені і від мене берету доньку; я ті гроші даю вам і від вас беру Тодоруків. Чи то фальшивий рахунок? Жінці напишете, щоби мені передала Тодорукову з донькою.

Шляхтич ще торгувався, але не помогло. Вірменин витягнув з приторoченої до коня бесаги папір, чорнило, перо, ляк і дощинку. Шляхтича розвязали і він, сидячи на землі, поклав дощинку на колінах, на дощинці папір, та став писати. Юзя, бачучи се, перестала хлипати. Коли шляхтич скінчив писати, Вірменин взяв оба письма і прочитав. Кивнув на одного Татарина і сей приніс запалену скипку. Розігріли ляк і шляхтич на грамотах повитискав свою печать.

— Тепер все буде гаразд, — Вірменин промовив. — Беру Тодорука і їду до вашої жінки. Ви з вашою донькою ще мусите пару днів лишитися в руках Татар. Як би я тут мав мої гроші, то я заплатив би їм і вас взяв би з собою. Але я так богато не маю.

— За доньку ви вже заплатили їм. Бодай її відставте до мами.

Вірменин побалакав по татарськи з отаманом, очевидно, про що інше, і шляхтичеви відповів.

— Татарин каже, що тепер дещо змінилося і він потерпає, що як дівчина вже буде безпечна в хаті, то її мама готова не викупити вас. Тодорука мушу взяти з собою, бо ваша жінка готова не повірити мені, що ви в татарськім полоні.

Шляхтича і Юзю завели назад до шопи і повязали. Вірменин і Волошин відїхали. Павло, що висунувся з ліса, пристав до них. Ще сонце не зійшло, а вони вже були в кушлицькім дворі і зголосилися до пані, що від плачу аж спухла. Вона вже знала, що муж з донькою впали в татарські руки, хоч Татар в селі ні в околиці ніхто не бачив. В день весілля крізь село переїздив якийсь міщанин і розказував людям, що, „як розказують", десь коло Снятина з Молдави прокрався татарський чамбул. На другий день рано до двора прийшли люди з вістю, що на дорозі стоїть порожна коляса, якою пан поїхав був на весілля. Коло коляси люди знайшли татарську шапку, татарські стріли і ніж. В лісі при дорозі були сліди богато коней, але куди пішли, годі було доглянути, бо тропа щезла.

Пані, щаслива, що муж і донька живі і здорові, та що окуп вже сторгований, виплатила Вірменинови все те, що муж виписав їй. Що не доставало грішми, заплатила своїми дорогоцінностями, яких ціну добре знала. Їхати до міста давати в застав не хотіла, бо се опізнило би поворот викуплених. Волошинову і її доньку, очевидно, також передала Вірменинови. Сей на все те лишив у неї посвідки і на другий день поїхав з Волошинами до міста, де в ґродські книги вписав грамоту Кушлицького про увільнення Тодоруків, та довжну грамоту Волошина-Тодорука на пять тисяч злотих, які він зобовязався заплатити тоді, коли з родиною буде звільнений з підданства. Волошин з Павлом поїхали просто до Львова, Вірменин вернувся до ліса. Від того місця, де з дороги вступив у ліс, аж до самої полянки з шопою затинав сокиркою кору на деревах. Під шопу приїхав, коли вже було темно. Побалакав з отаманом і Татари зараз покульбачили коні. Коли вже всі стояли готові до походу, отаман пішов до шопи, порозвязував бранцям пута і каже:

— Дерлукашович мабуть вже дістав свої гроші, отже ви вже вільні. Нам тут годі довше сидіти. Шкода часу і небезпечно, отже відходимо. Ось тут лишаю вам троха харчів. Переночуйте тут, бо в ночи ліс небезпечний. Не знаєте дороги і крутяться вовки, притягнені кіньми. З шопи вийдіть аж рано. Відси аж до дороги дерева значені. Не зблудите. Бувайте здорові і не згадуйте нас лихим словом.

Отаман відійшов і по хвилі на полянці запанувала мертвецька тишина. Лише в лісі перекликалися сови і десь далеко вили вовки. Рано обоє вийшли з шопи. Обоє босі. Він був бодай в штанах і в сорочці. Юзя і того не мала. На її щастя лишили їй хусту. Закинула на себе і пішла за батьком. За знаками, вирубаними на деревах, ішли аж до полудня і вийшли на дорогу. Гадаючи, що вони в Молдаві. Немало здивувалися, коли Кушлицький пізнав, що се дорога до його двора.

(Конець).

Михайло Зощенко.

ҐЕНІЙ.

Громову про визволення жінки з невільницьких пут скінчив товариш Фіолєтів дуже високопарно. Вдарив пястуком об стіл, тупнув ногою, відкинув назад волосся та голосно сказав:

— Горожанки! Ви всі, що є білими невільницями кухні і т. п., з якою чоловік-деспот поводиться невідповідно. А кухня й все інше... шити й зашивати, словом: уже досить тих невільницьких пут. Повне визволення, до світла, держати кров з наукою та технікою.

— Славно! — закричали жінки — славно!...

Кілька жінок кинулося до бесідника, схопили його на руки та стали підкидати фіолєтівське тіло аж до самої електричної лямпи.

— Щоби не вдаритися, — думав собі Фіолєтів стрівожено й копав ногами в білих вовняних шкарпитках.

За пять хвилин, коли Фіолєтів став кусати та копати, одушевлені горожанки поклали його на долівку й одна наперед одної стискали йому руки, одушевлені його симпатичною промовою.

Якась не дуже то молода горожанка у флянелевій суконці приступила до Фіолєтова та потрясаючи його рукою несміливо говорила:

— Ви, я сказала би, є ґенієм людства у вікні жінки.

***

Фіолєтів перекинув собі плащ через руку та вийшов на вулицю, легко заточуючись.

Фіолєтівське нутро співало та раділо.

— Так, — думав у душі Фіолєтів. — Гарно сказала це... Ґеній... Що?

Фіолєтів скоро дійшов до дому та нетерпеливо застукав пястуком у двері.

Відчинила йому його жінка.

— Вже відчинено? — злобно спитався Фіолєтів. — Щоби людина дві години чекала наче собака на сходах... заки захочуть відчинити.

— Іване Павловичу, таж я зараз відчинила, — говирила жінка.

— Зараз відчинила! То називається: зараз. Чейже не хочеш, щоби чоловік вісім годин простояв на сходах? Прогайнував осьмигодинний день праці?!... Їсти!

Жінка кинулася до кухні та за хвилиночку поставила перед Фіолєтовом тарілку зупи.

— А самособою, — забурмотів Фіолєтів — людина дереться наче собака, а тобі дають несолену зупу!

— Посоли собі її, Іване Павловичу, — добряче сказала жінка.

— Ага, то я маю її щойно тепер солити! — скричав Фіолєтів. — Ти може гадаєш, що я не ніякої іншої роботи, лише солити зупу? Людина гарує наче віл і ще має собі зупу солити?!

Жінка сумно зітхнула, перехрестилася через уста та пересілася на інше крісло.

— Пересідаєшся? — верещав Фіолєтів. — То хочеш мені робити демонстрації! Вже доволі тієї міщанської ідеольоґії! Я тобі покажу, почому локіть!

Фіолєтів наївся добре, скинув зі себе блюзу та сказав:

— Заший це, подерли на мені, як підносили мене... Без того не обійдеться.

Жінка взяла блюзу та стала зашивати.

— А надурно не світи, — сказав Фіолєтів і простягнувся на ліжку. — Потому годі виплатитися... Таж можеш це зашити і без світла, це не є ніяке малювання взірців.

Жінка загасила лямпу та нерівними стягами пришивала блюзу до своєї спідниці.

Ґеній тихо свистав носом і спав.

Інша дорога.

Хаїм вернувся до дому без коня. Перед порогом питається його жінка:

— Хаїм, а деж твій кінь?

— Він зараз надбіжить, бо він ішов іншою дорогою, а я іншою.

—o—

Чоловік і жінка сидять на бальконі і чують, як на долині молода пара залюблених веде розмову.

Жінка. — Я думаю, що він буде їй освідчатись. Ми не повинні слухати. Свисни на нього.

Чоловік: — Чому? Хіба, як я освідчався, то мене хтось спамятував?

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧИТАЧ ПРО „ГОЛОСИ ПРЕСИ".

226 Broadway,
Norwich, Conn.
August 31, 1931.

Dear Editor:

Allow me to congratulate you in putting in the column "Press Reports on Ukraine and Ukrainians" in your daily Ukrainian paper "Svoboda." There are many English speaking Ukrainians who no doubt heartily appreciate your efforts.

Your English columns will certainly help to bring before them the conditions and sufferings of the Ukrainians in Central Europe. I refer to the article "National Minorities to Day," in the issue of August 31.

I trust you will continue the splendid work and I'm sure you have our hearties appriciation.

Very cincerly yours,

John Diachyshyn.

—o—

ПІДСТАВИЛИ УКРАЇНЦЯМ НОГУ.

Хочу звернути увагу Обєднання Українських Організацій в Америці, а далі У. Н. Союза й інших запомогових організацій та цілого нашого загалу на справу поминення Українців при останнім переписі населення Злучених Держав.

Ми вичитали тут в „Дітройт Фри Прес" і „Дітройтер" статистику населення, з якої довідалися, що в Дітройті нема ні одного Українця. А далі довідалися теж, що й у Ню Йорку нема Українців. І не буде їх в цілих Злучених Державах, коли возьметься під увагу статистику, яку проголошує Цензусове Бюро.

Самі Поляки і Москалі дивуються, що їх нараховано так богато. В стейтах Ню Йорк, Ню Джерзи і Пенсилвенія нараховано Поляків аж півтора мілона, а самі Поляки кажуть, що їх стільки нема.

Я бачу, що в статистиці подається окремо народи, котрі не мають своєї держави, як от канадійських Французів, Валійців і Шотляндців, а про Українців нема згадки. Я думаю, що тут мусіла зайти якась польсько-московська інтриґа й ми, Українці, повинні подбати, щоби була направлена Цензусовим Бюром та шкода, яку нам зроблено.

Ми в Дітройт зробимо своє і внесемо протест, але таке повинні зробити й інші громади, а в першу чергу повинно тим занятись Обєднання і заложити протест від усіх американських Українців. Інакше спаде на нас велика ганьба!

Йосиф Крупка.

Гемтремк, Міш.

ПРИМІТКА РЕДАКЦІЇ:

Тому, що може бути більше Українців, котрі задивляються на оголошені Цензусовим Бюром частинні звіти щодо населення Злучених Держав так як гром. Крупка, подаємо таке вияснення:

Цензусове Бюро подало спис населення, опираючися на тім, хто в якім краю родився з тим, що приналежність краю означено тою державою, до якої цей край тепер належить. В тій статистиці нема мови про національність, по англійськи „рейс" і тому нема згадки про Українців. Про це буде згадка тоді, коли буде проголошений офіціяльно вислід цілої праці Цензусового Бюра в справі перепису.

Нюйорські ґазети теж подали населення Ню Йорку в такий спосіб, як дітройтські про населення Дітройту. І тому подали, що в Ню Йорку живе 442,431 Росіян, себто тих, котрі родилися в Росії. А чейже це є відома річ, що в Ню Йорку живе найбільше 5,000 правдивих Москалів, а решта зачислена до Росіян, це в першу чергу Жиди, котрі виеміґрували масово з Росії, а далі Українці й інші народности. Але Цензусове Бюро взяло при обчисленню за підставу державу, в якій іміґрант родився і тут треба з тим погодитися, бо з протестів проти цього нічого не вийде. За Українців повинен згадати перепис тоді, коли буде мова про національність — „рейс".

Супроти того буде час подумати про протест тоді, коли буде проголошений звіт про національности і коли покажеться, що московські, польські чи які інші списчики допускалися по місцевостях надužить і не вписували в переписних аркушах українського імени в рубриці „рейс".

ПРО УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТАНОК.

В ч. 180 „Свободи" довелось нам читати фінансовий звіт великого подвигу і маніфесту українського мистецтва-танку в „Метрополитен Опера" в Ню Йорку. Зі звіту виходить, що концерт приніс $1,173.78 фінансового недобору. Та ми звикли тільки глядіти в сторону фінансову і критикувати та кричати і розщибатися за зисками, не звертаючи часом уваги на користи моральні. Та бачимо, що є у нас люди ідеї, котрі не оглядаються на зиск, а в сторону моральної користи. І тому можливі в нас такі вистави як ось та в Метрополитен Опера Гавзі. Великий виступ у Ню Йорку не кінчиться тим, що було тільки $1,73.78 недобору. Там були більші кошти, коли звернути увагу на оплату подорожи поодиноких танцюристів з таких далеких сторін як з Шикаґо й інших.

Всі ці кошти і труди, понесені людьми ідеї, це жертви для піднесення рідної штуки. Та я не хочу говорити про кошти, а тільки піднести великі здобутки для загальної справи, які здобуваємо такими виступами. Вони не дадуться навіть порівнати з недоборами.

Я знаю, що ані один танцюрист зі школи Авраменка не заробив ще цента на танку, а тільки докладає. Але з їх ідейности користає загальна справа. Тому ми повинні радіти, коли довідуємося, що подібні виступи підготовляє Авраменко і його школа в Шикаґо, Дітройті, Клівленді, Филаделфії і інших більших містах Америки. Читаючи рецензії з виступу в „Метрополитен" в англійських часописах, ми вже згори знаємо і передбачуємо, які великі зиски моральні будуть для української справи з тих нових вистав. Памятаймо, що не тільки збройною силою здобудемо право своє. Не забуваймо, що підчас мирної пори, коли ворог тихо скручує на нас пута, ми теж можемо ті пута ломити, а саме науковою працею, чи такою, яку ведуть балетмайстер В. Авраменко і його школа. Я уважаю, що ми всі вже бачимо користи з таких вистав Авраменка для українського визволення. Це бачить вже навіть найменша дитина. Рівнож вірю, що ніодин батько ані мати не жалує для своєї дитини тих пару десяток, виданих на науку українського танку.

Тому нехай мені буде вільно дати поклик до нашого громадянства:

Зближається осінь, а далі прийде зима, коли то зможемо по галях використати вечорі для допомоги нашим братам у їх боротьбі за визволення нашої Батьківщини. Нехай не буде ні одного найменшого міста в Америці, деб ми не влаштували вечора з нашою піснею і нашим танком, нашим найкращим мистецтвом.

Поможім балетмайстрови Авраменкови і його школам та кружкам, а тим самим поможемо самим собі. Нехай цеї осени і зими гремлять вистави Українського Національного Танку по всій Америці на славу і волю України.

Степан Мусійчук.

(На ділі не було недобору з вистави укр. нац. танків в Метрополитен Опера Гавз, а був дохід, бо залишилися костюми, фільма і т. п., яких кошти покрито з доходів вистави. **Ред.**).

Д-р А. Т. Кібзей.

ДЕЩО З МЕДИЦИНИ

(12)

Так у випадку успішного перебуття крізи як і в випадку повільного спадання горячки чоловік розмірно скорим темпом приходить до виздоровіння і нормального стану.

Комплікації. При запаленню легенів час до часу появляються комплікації. Не багато їх є, але вони дуже небезпечні. Хорий занепадає звичайно на т. зв. запалення олегочної. Запалюється тонка оболонка, або т. зв. „плевра", котрою є обведені легені на цілій своїй поверхні. Тоді чоловік дістає сильні кольки. Того роду запалення може бути або сухе або з водою. Воно появляється по більшій части у дітей і в 30 випадках на 100 кінчиться смертю. Горячка знову підноситься; виступають поти; через кольки хорому тяжко віддихати.

До дальших комплікацій належить запалення серця, запалення серцевої оболонки, а навіть запалення оболонки мозкової або т. зв. „менінґітіс". Також можуть наступити ріжні комплікації недуги в грудях, як примірем ґанґрина легенів, запалення грудних рурок (або т. зв. бронхітіс), запалення уха, а часом і запалення ріжних суглобів.

Лікування. Нема спеціяльного середника на лікування запалення легенів. Ціллю лікування є загалом піддержати сили чоловіка і запобігати небезпечним комплікаціям. Кімната недужого повинна бути перевітрювана. Хорий мусить лежати в ліжку. Його одіння має бути тепле, але не тяжке. Стопи ніг треба огрівати. Уста старанно чистити. Хорому давати пити досить води, лемонади, молока. Може їсти яйця і взагалі легкі страви, як пр. клеік, юшку і т. п. Шлунок хорого добре прочищувати, пр. рециновим олійком. Коли хорий після спадку горячки хоче багато їсти, то не треба відразу напихати його шлунок твердими стравами, але поволі і постепенно хай привикає до обильнішої їжі. Зрештою в часі недуги треба віддати хорого в опіку совісного лікаря, котрий найліпше порадить, як з недужим обходитися, чим його живити та що робити, щоб не допустити до грізних комплікацій.

Катар або нежит легенів.
(Bronchopneumonia).

З наукою про запалення легенів треба згадати ще про один рід запалення під назвою катар легенів (bronchopneumonia). В звичайнім запаленню легенів недуга обнимає лиш одну часть легенів, примірем половину або третину полати, в однім або в другім боці грудей. Бронхіяльне запалення легенів, що обнимає собою всі легені, починається запаленням легочних рурок і захоплює тіло легенів. І тому це запалення є звичайно загальне або ґенеральне. Ця недуга трапляється найбільше у дітей нижче 2 літ віку. Зачинається через перестуду. Горячка підноситься до 101°, 102, 103° Фаренгайта, але ніколи не держиться одної лінії. Кашель дуже докучливий. Дитина сильно спльовує. Віддих прискорений, часто 60 на мінуту. Коли недуга є слабша, то дитина поволі приходить до здоровля, а коли тяжча, то наступає загальне закаження крови і смерть.

Лікування. Хорих дітей треба держати в ліжку, але зчаста змінювати позицію їх лежання. Кімнату, де лежить хора дитина, треба провітрювати, але вистерігатися протягів. Давати пити дитині багато молока, менш-більш що дві години. Також легкі лікери (горячі напої) помагають. На шлунок прочищуючі середники.

VI. Запалення мозкових оболон.)
(Meningitis).

Є це гостра, заразлива недуга, що виступає або поодиноко або в виді епідемії. Вона атакує оболонку мозку і хребтового стрижіня. Ту недугу спричинює бактерія, що називається менінґококус. Перед 1805 роком ця недуга цілком не була відома; здається, що уважали її люди якоюсь відміною тифу. Занесено її до Европи з середущої Африки. Найперше проявилась вона в Женеві як епідемія в р. 1805. В р. 1887 Вайхсельбавм описав заразка тої хороби. Більші епідемії запалення мозкових оболон були: в Ню Йорку в р. 1904; в Ґлезґові і Белфест в р. 1907. В часі світової війни військо зпочатку дуже занепадало на ту слабість. Але найбільше діти на неї занепадають.

Прояви. Запалення мозкових оболон (менінґітіс) проявляється в періоді 4 до 5 днів по зараженню. Хорий нарікає на страшний біль голови, ригає сильно, стається дуже нервовий, в ліжку перекидається з боку на бік і не може знайти собі ніде вигідного місця. У менших дітей часом появляються конвульсії. Горячка відразу підноситься зисоко, 104° до 105° Фаренгайта. Того самого дня, або зараз на другий, хорий жалується на біль крижей або шиї, при тім звичайно голова подається взад. Часом на ногах або руках виступає дрібненька червона висипка, неначе кір. Живчик повільний, неправильний. Але найпевнішою признакою недуги є спеціяльні нервові відрухи в колінах і гомілках та в підошві стопи. Коли примірем поскоботати підошву стопи, то великий палець згинається або скаче не вниз але догори.

Перебіг недуги є короткий. Коли недуга є дуже сильна, то смерть приходить при конвульсіях звичайно при кінці першого або другого дня недуги. Коли запалення є лекше, то хорий може перехоріти недугу, хоч звичайно такий чоловік не все приходить до повного здоровля.

Але тут якраз відограє важну ролю модерне лікування.

(Дальше буде).

Р. Булвер.

НОВІТНІЙ РОБІНЗОН.

Остров **Ваджофі** не визначений навіть на морських мапах. Лежить той остров у **Полінезії,** за коралевою рафою, недолеко острова Вени. Мандрівники, які відвідали ввесь світ (ґльоботротери) кажуть, що **не бачили нічого гарнішого, як цей остров,** з китицею пальм, заливом, **де вода має невисловлено фантастичну краску,** а в глибині ланцюг гір надає ще більш мальовничої краси. **На острові не жиє ніхто,** себто нема там постійного населення. Час до часу розтаборюються тут туземці.

Мешканці Полінезії жиють мріями. До них справді належить увесь світ. Бо вони не працюють, а жиють безжурним, діточим життям. Часом причалює до заливу острова Ваджофі великий вітрильний корабель. З корабля висідає високого росту, сухорлявий Европеєць. Це монсіє Кульон, французький кольоніст. Його знають у цілій Полінезії. Бо він у наших часах, про які все твердять, що вже не мають романтики (навіть з ділянки подорожей) — зазнав таких пригод, що гідні булиб і Робінзона. Кілька днів проводить Кульон на острові Ваджофі, відпочиває тут собі по праці — поправді невідомо, яку він має працю — та кожному, хто радий слухати, розповідає свої цікаві пригоди. Пригоди ті перевищають і найбуйнішу уяву та ще раз доказують, що життя це найліпший письменник.

Монсіє Кульонови тому яких три роки поручили відплисти з Мен до ґрупи островів Джуіун, що лежить 150 морських миль від Самоа. На острові, який назвали Різдвяним, є кольонія Европейців. Двічі до року привозять їм харчі та ріжні річи для домашнього вжитку. Віддаль між Мен і Різдвяним островом виносить 600 миль. Капітан корабля, яким відбувалася ця подорож, був старий моряк, що нічого не розумівся на мапах і подібних уладженнях. Він плив океаном наче птаха у повітрі, шукав і знайшов сушу без мапи завдяки ріжним знакам, які для інших людей булиб незрозумілі. Попри це добряга капітан любив випити вина й усе був пяний. Залога складалася з шістьох людей. Два тижні був корабель у дорозі, аж нараз капітан помер. Його загорнули у французький прапор і вкинули у море. Кульон перейняв тепер команду корабля, хоч зовсім не розумівся на плавбі. Взявся шукати мап. Та мап не було! Були лише дві бусолі. Інших інструментів, потрібних для морської плавби, не було. Спитався моряків, чи знають дорогу. Вони похитали лише головами та здвигнули плечима. Новий капітан рішився плисти простісенько вперед.

Так минули два, три тижні. Колиб корабель мав був радіо, то справа булаб зовсім проста. Одначе виеквіпування корабля не було ліпше ніж у часах Колюмба. До того ще сміливі моряки не бачили ніоднісенького корабля. Минув місяць — корабель плавав довкруги, харчі стали кінчитися, вода вже скінчилася. Ловили дощівку. Не видно було навіть птахів, лише безконечний простір води, часом хмари на далекому обрію. Виринали дельфіни, короткі бурі переходили для переміни. Моряки і капітан мріяли про сушу. Опісля галюцинації (привиди) в білий день стали звичайним явищем. Бачили перед собою острови порослі пальмами, що скоро перемінювалися в ніщо.

Минули три місяці. Аж одного дня пронісся голос моряка, що стояв на варті: „Суша!" Кульонови здалося тепер наче колись Колюмбови: тепер це не була фата-морґана, що обманювала нещасливих. Справжній остров зявився перед їх очарованими очима. Та годі було причалити. Можна було дістатися на остров лише так, що могутня филя понесла би невеликий човен, треба було перескочити рафу (коралеву лаву). Моряки так і зробили.

Остров був незамешканий. Лягуна (частина моря з верствою піску, що вистає понад воду) була повніська риб, а ростинність на острові незвичайно буйна. Цілий тиждень жили ті новітні Робінзони на острові. Були раді, що вже знайшлися на суші, назбирали богато кокосових горіхів і поплили далі. За два дні добилися до іншого острова, також незамешканого! Так плили від острова до острова. На всіх тих островах — правдоподібно — не станула ще ніколи людська нога.

Цілий тиждень плавали так моряки поміж самітними островами, аж стрінули фльоту піроґів (човнів), що підпливала до них. У човнах сиділи голісенькі люди, гарно збудовані. Кульон **причепив** собі на грудях **военну медалю** — на війні **він був в Арґонах** — і пішов **на стрічу дикарям.** Приязні **туземці** приняли щиро білих. Вони довідалися, що остров називається **Нуненоко** та що править ним коліровий володар. Цікаво згадати орґанізацію держави Нуненоко. Можна сказати, що це держава примітивних комуністів, яких начальником є король, що має спеціяльні привілеї. Земля належить до всіх і поділена на рівнесенькі части. Зате король має необмежену владу, яку виконує, що правда, в дусі примітивної суспільної справедливости. Ділить жниво на рівні части та дбає про те, щоби ніхто з його горожан не дістав менше.

До короля належить теж право життя та смерти його земляків. Дуже строго карається крадіж на острові Нуненоко. Кара смерти щонайменше ориґінальна. Засудженого на смерть, над яким володар зломив палицю, провадять над беріг моря та звязаного кладуть на рухомий пісок. Филя проковтує його. Одначе теперішній король видав досі лише один-одинокий смертний присуд, а саме за крадіж.

Для чужинців був король дуже ввічливий. Надівсе сподобалася йому мабуть капітанова военна медаля. Кульон дав йому медалю в дарунку. Тогосамого вечора прийшов король до хати, яку були призначили білим з 14-літньою, дуже гарною дівчиною, майже нагою. „Це моя дочка, — сказав володар острова Нуненоко. — Я дарую її тобі, можеш з нею робити, що тобі подобається. Можеш навіть убити її". Білі моряки взяли собі також по дівчині за жінок і вже їм навіть не снилося покидати чудовий остров. Однак Кульон хотів конче виконати своє завдання, добитися до Різдвяного острова. Та показалося, що словами не зворушить людей, щоби забралися з острова. Капітан узявся на спосіб. Попросив короля, щоби показав йому свої посілости. Корабель, окружений фльотою човнів, мав пуститися в подорож довкола острова. Ледви розпустили вітрила, Кульон добув револьвер і приказав своїм людям випливати на широке море. Моряки шаліли з люти, та мусіли послухати капітана, бо були незоружені, а капітанів револьвер був одинокою зброєю на кораблі.

За пять днів побачили великий остров. Одначе корабель не причалив, де був задумав, лише у Самоа. Цілого пів року пройшло йому на безпляновій блуканині в лябіринті полінезійських островів! Від Самоа плили вже під проводом досвідченого капітана дальше до своєї мети. Кольоністи Різдвяного острова, що вже давно поїли були свої харчі та вже довгі місяці жили лише кокосовими горіхами, попадали в розпуку. Одинацять місяців були **вони відрізані від** усього світа та вже давно втратили були надію, щоби могло статися якесь чудо й визволило їх з біди. Після вісьмох місяців вернувся монсії Кульон до свого постійного осідку у Вені.

Отже як бачимо, бувають ще романтичні подорожі на широкому морі. Далеко від люксусових кораблів і радія є ще незамешкані острови та привітливі дикі королі, що свої дочки дарують білому за военну медалю!

ТАРЗАНІВ СИН.

(30)

Дні минали на мандрівці, полюванню й спинанню по деревах. Мязи хлопця розвивались, а рівночасно вироблялася зручність та справність. Навіть флегматичничний Акут подивляв свого ученика. Хлопчина, чуючи свою велику силу, став необережний. Він ступав джунглями з головою, піднятою високо вгору, глузуючи собі з небезпеки. Коли Акут кинувся втікати на дерево, як тільки занюхав льва Нуму, парубок сміявся в зуби цареви звірів та йшов просто на нього.

—o—

Довгий час щастя йому сприяло. Можливо, що звірята, які він стрічав, були добре наїджені. А можливо, що сама його сміливість їх наповняла страхом. Тому вони, заскочені несподівано зухвалістю чоловіка, відходили звичайно на бік, щоби з ним не стрічатися око в око. Аж одного дня він стрінув голодного льва. Вони йшли невеличкою рівниною, зарослою малими кущами. Хлопець перший завважав льва.

—o—

„Утікай, Акуте!" — крикнув хлопець, який був кілька кроків від нього. „Нума сховався в корчі. Лізь на дерево. Я тебе захороню". І парубок, посміхаючися, пішов просто на корч, за котрий заховався лев. Малпа кричала до нього, щоби він відійшов, але хлопець махнув тільки своєю списою, немовби показуючи погорду до царя звірів.

—o—

Він підходив до корча ближче й ближче, аж нагло зза одного корча, яких десять кроків від нього, вчув лютий гаркіт льва. Це був величезний лев, з гарною гривою, з блискучими очима. Хлопець відразу зрозумів, що цей лев зовсім інакший від тих, яких він досі стрічав. Його списа видалася йому такою маленькою. Найближче дерево було кілька кроків від нього. Відворот був відтятий.

—o—